

**Sosiaalipedagogiikan
päivät 2018**
– integraatio, emansipaatio
ja suomalainen yhteiskunta
22.–23.3.2018 Kemissä

Abstraktikirja

Suomen sosiaalipedagoginen seura ry
Lapin ammattikorkeakoulu

**SUOMEN
SOSIAALIPEDAGOGINEN
SEURA ry**

LAPIN AMK
Lapland University of Applied Sciences

TORSTAI klo 14.45–16.45: Tutkimustyöryhmät

Työryhmä 1: Maahanmuutto sosiaalipedagogisena kysymyksenä

pj. Voitto Kuosmanen

- Anna Hellén, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Anna.Hellen@humak.fi: Kielettömänä kaupungissa
- Päivikki Rapo, Itä-Suomen yliopisto, paivikki.rapo@gmail.com: Kansalaisena toimiminen vastaanottokeskuksen arjessa
- Kirsi Vaistela, Itä-Suomen yliopisto, kirsi.vaistela@iisalmi.fi: Tutkijan refleksiivisen asemoitumisen vaikutus tutkimusprosessiin

Työryhmä 2: Sosiaalipedagoginen näkökulma työssä eri toimintaympäristöissä

pj. Anne Backman

- Jemina Pietilä, Lapin yliopisto, jempieti@gmail.com: Koulussa tallilla – sosiaalipedagogiikan teorian elementtien ilmeneminen hevosavusteisten koulupäivien aikana
- Sari Lämsä, Kuusamon kaupunki, sari.lamsa@kuusamo.fi ja Tuija Tuliharja, t.tuliharja@gmail.com: Toiminnallinen taidelähtöisiin ja osallistaviin menetelmiin sekä green care-ajatteluun pohjautuva nuorten aikuissosiaalityön asiakkaiden leiri kuntoutuksen menetelmänä
- Elina Nivala, Itä-Suomen yliopisto, elina.nivala@uef.fi: Lasten yksinäisyys ja osallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa

Työryhmä 3: Tutkija toimijana ja kantaottava tutkimus

pj. Sanna Ryyänen

- Erika Sarivaara, Lapin yliopisto, Erika.Sarivaara@ulapland.fi: Saamen kieli kaikille – Uudistavat pedagogiset käytänteet
- Satu Maarit Huuskonen, Itä-Suomen yliopisto, sathu@uef.fi: Nollatuntisopimuksen vaikutukset hoivavastuussa olevien naisten elämään
- Sanna Ryyänen, Itä-Suomen yliopisto, sanna.ryynanen@uef.fi: Sosiaalipedagogiikkaa lähiöbaarissa: osallistava teatteri dialogin herättelijänä

Työryhmä 1: Maahanmuutto sosiaalipedagogisena kysymyksenä

pj. Voitto Kuosmanen

Kielettömänä kaupungissa

Anna Hellén, Humanistinen ammattikorkeakoulu anna.hellen@humak.fi

Olemme arjessa tekstien ympäröimiä. Tekstiä ja kirjoitusta tulee vastaan kadulla kävellessämme muun muassa kauppojen ikkunoissa, mainoksissa ja katukylteissä. Kun kommunikointi toisten ihmisten kanssa ei tapahdu kasvokkain tai puheen kautta, kommunikoimme kirjallisesti. Normaalisissa tilanteissa tähän ympärillämme olevaan kirjoituksen määrään ei kiinnitetä juuri huomiota, mutta tilanne on täysin toinen, jos ei osakaan lukea tai on vieraassa kulttuurisessa ympäristössä, jonka kieltä ei tunnista. Suomeen saapuu maahanmuuttajina henkilöitä, jotka eivät välttämättä osaa lukea tai kirjoittaa, eivät ymmärrä suomea, ruotsia tai edes englantia, eivätkä he välttämättä tunnista latinalaista aakkosjärjestelmää. Kasvanut maahanmuutto sekä tavoite tehdä palveluista saavutettavia monipuoliselle joukolle ihmisiä lisää tarpeita huomioida kielellinen saavutettavuus kaupungeissa.

Tämä tutkimus on osa Humakin Kielettömänä kaupungissa –hanketta, jossa tutkitaan, miten kielellisesti erilahtoiset kaupunkiasukkaat, kuten suomea heikosti lukevat ja lukutaidottomat maahanmuuttajat orientoituvat ja suunnistavat kaupungissa. Tutkimuksen pääpainona on tarkastella kielellisen kaupunkiympäristön vaikutusta kielettömien maahanmuuttajien liikkumiseen ja navigointiin kaupunkiympäristössä. Kiinnostuksen kohteena on tutkia, millaisia palveluita maahanmuuttajat käyttävät tai haluaisivat käyttää, miten he liikkuvat kaupunkiympäristössä ja miten he löytävät tarvitsemiinsa palveluihin, kun ympäristössä tulee vastaan kielimuuri. Mikä vaikutus kielellä on suunnistamisessa? Millaisia strategioita kielettömillä on kaupungissa suunnistamiseen, kun kielellisiä apuja on vähän?

Tutkimusten kohderyhmänä ovat kaikki metropolialueen asukkaat, jotka eivät äidinkielenään operoi puhutulla ja kirjoitetulla suomen kielellä. Tutkimusmenetelminä käytetään asukkaiden erilaiset kielelliset valmiudet ja lähtökohdat huomioivia osallistavia menetelmiä, joiden avulla tuotetaan tietoa ja avataan kaupungin monimerkitysisyyttä. Menetelmiin kuuluvat muun muassa kaupunkikävelyt, haastattelut, kohderyhmän suorittamat digitaaliset dokumentaatiot kaupunkiympäristöön liittyvistä mielikuvista, sekä kognitiivisten karttojen piirtäminen.

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä maahanmuuttajien kokemuksista kaupunkiympäristöä kohtaan sekä avartaa kielimaiseman merkitystä paikkaan kiintymisen sekä kotoutumisen prosesseissa. Tutkimuksen tulosten toivotaan lisäävän sosiaalisen ja ympäristöllisen oikeudenmukaisuuden toteutumista kaupunkiympäristöissä varsinkin kielellisesti heikommassa asemassa olevien henkilöiden näkökulmasta. Tuloksena on kaupungissa suunnistamisen erilaisten haasteiden tunnistamisen lisäksi rikastunut ymmärrys metropolialueen monitulkintaisesta kaupunkikuvasta, parempi ymmärrys kielimaiseman vaikutuksesta liikkuvuuteen sekä kielimuurin ylittämisen keinoista. Tutkimuksen aikana kerätään tietopankkia navigoinnin apuna käytettävistä maamerkeistä. Tätä maamerkkien tietopankkia on tarkoitus hyödyntää karttasovelluksessa, jonka avulla suomen kieltä osaamattomat maahanmuuttajat löytävät helpommin eri palveluihin.

Kansalaisena toimiminen vastaanottokeskuksen arjessa

Päivikki Rapo, Itä-Suomen yliopisto, paivikki.rapo@gmail.com

Käsittelen esitelmässäni hiljattain valmistuneen sosiaalipedagogiikan pro gradu -tutkielmani keskeisiä tuloksia. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää aikuisten turvapaikanhakijoiden kansalaisena toimimista vastaanottokeskuksen arjessa. Ymmärsin kansalaisuuden sosiaalipedagogisena käsitteenä, jolloin kansalaisuuden nähdään toteutuvan poliittisen yhteisön jäsenyytenä. Kansalaisuudessa on kolme ulottuvuutta: poliittisen yhteisön annettu jäsenyys, kokemus yhteisöön kuulumisesta sekä yhteisön osana toimiminen (Nivala 2008). Tutkielmasani tarkastelun kohteena oli erityisesti jälkimmäinen eli toiminnallinen ulottuvuus. Keskeinen käsite oli myös Engin F. Isinin luoma käsite kansalaisuuden teot, joita toteuttamalla neuvotellaan kuulumisista ja määritetään omaa ja toisten kansalaisuutta (Isin 2008). Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat: 1. mitkä tekijät rajoittavat tai tukevat kansalaisena toimimista vastaanottokeskuksessa? ja 2. minkälaisia kansalaisuuden tekoja vastaanottokeskuksen arjessa toteutetaan? Tutkimuksen metodologiana toimi etnografia, aineistonkeruumenetelminä osallistuva havainnointi ja haastattelut, ja analyysimenetelmänä teoriaohjaava sisällönanalyysi. Kenttänä toimi eräs suomalainen vastaanottokeskus, jossa toteutin kuukauden mittaisen kenttätöyön.

Tutkielman tulosten mukaan turvapaikanhakijoiden kansalaisuus ei näyttäydy yhtenäisenä jatkumona, vaan epäsäännöllisinä ja hajanaisina prosesseina, joita säätelevät erinäiset reunaehdot. Osa näistä säätelevistä tekijöistä tuki aktiivisuutta, omaehtoisuutta ja kansalaisena toimimista, mutta osa puolestaan vahvisti passiivisuutta ja kansalaisena toimimattomuutta. Esimerkiksi työnteko jäsenyi merkittäväksi kansalaisuutta tukevaksi ja vahvistavaksi tekijäksi, kun taas esimerkiksi turvapaikkaprosessin pitkittyessä lisääntyvä toivottomuus heikensi kansalaisena toimimista. Näiden kansalaisena toimimista tukevien tai rajoittavien reunaehtojen puitteissa myös toteutettiin luonteeltaan erilaisia kansalaisuuden tekoja. Tutkimuksen kohteena olleessa vastaanottokeskuksessa tasavertaisuutta korostava toimintakulttuuri jäsenyi merkittäväksi kansalaisena toimimista mahdollistavaksi tekijäksi, jota myös uusinnettiin ja vahvistettiin yhteisillä ja dialogisilla kansalaisuuden teoilla.

Lähteet:

Isin, Engin F. 2008. "Theorizing acts of citizenship". Teoksessa. Acts of citizenship, toim. Engin F. Isin & Greg M. Nielsen. London, New York: Zed Books, 15–43.

Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellman-instituutti.

Tutkijan refleksiivisen asemoitumisen vaikutus tutkimusprosessiin

Kirsi Vaistela, Itä-Suomen yliopisto, kirsi.vaistela@iisalmi.fi

Esitykseni perustuu tekeillä olevaan monografiamuotoiseen väitöstutkimukseeni. Tutkimusaiheeni käsittelee maahanmuuttajalasten osallisuusedellytyksiä ja -esteitä peruskoulun alaluokilla. Tutkimukseni tavoitteena on edistää maahanmuuttajalasten osallisuutta koulu yhteisössä. Lähestyn päivien teemaa tutkimukseni metodologisen orientaation näkökulmasta. Tarkastelen esityksessäni tutkimusasetelmaani ja metodologisiin valintoihini liittyviä ontologisia ja epistemologisia lähtökohtia ja perusteluja. Tarkastelen myös sitä, mitä haasteita ja huomioitavaa liittyy metateoreettisiin lähtökohtiini ja niistä nouseviin pyrkimyksiini. Lainaan esityksessäni Gouldin (2016) ajatusta tutkijan refleksiivisyyden rekistereistä ja niiden vaikutuksista tiedon luonteeseen ja ulottuvuuksiin.

Tutkimukseni on niin sanottu kriittinen kouluetnografia. Metodologisena tai tietoteoreettisena lähtökohtanani on ajatus siitä, että tarkastelemani ilmiö, maahanmuuttajalasten osallisuus peruskoulussa, liittyy laajempaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kenttään. Koulu tutkimuskenttänä ei ole tutkimuksessani ainoastaan fyysisesti rajattavissa oleva tila. Se on myös instituutio tai diskurssi, jonka tavoitteisiin, rakenteisiin ja arkeen ylikansalliset yhteiskunta- ja koulutuspoliittiset ideologiat vaikuttavat. Toinen lähtökohtani on se, että tutkimusaineisto syntyy lähivuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa, monimenetelmäisesti. Tutkimukseni kenttää voidaan luonnehtia myös sosiaalisista suhteista muodostuvaksi tilaksi. Tarkastelen maahanmuuttajalasten osallisuuden ja osattomuuden ilmenemismuotoja ja seurauksia koulun arjen vuorovaikutussuhteissa. Tähän liittyvät kysymykset jäsenyyksistä ja toisaalta koulun hallintasuhteista sekä näiden vaikutuksista tutkittavien kokemuksiin.

Kolmas tutkimukseni tietoteoreettinen perusta rakentuu tutkimuksen refleksiivisyydelle. Sosiaalisen toiminnan ja vuorovaikutuksen kuvaus tapahtuu aina määrätystä positioista. Tutkijan on analysoitava oma positionsa ja ymmärrettävä sen vaikutus tiedonmuodostukseen. Refleksiivisyyteen ja kriittiseen orientaatioon sisältyy myös muutoksen näkökulma. Muutos liittyy yhtäältä tutkimuksen tavoitteeseen edistää maahanmuuttajalasten osallisuutta kouluyhteisössä, toisaalta se on olennainen osa myös tutkijan valmiutta peilata itseään ja tutkimustoimintaansa tutkittavaa yhteiskuntaa ja laajemmin ympäröivää todellisuutta vasten.

Tarkastelen esityksessäni laadullisen teemahaastatteluaineistoni valossa sitä, minkälaisen ”refleksiivisyyden rekisterien” äärelle tutkimukseni on minut johdattanut: miten aineisto on syntynyt, mikä on ollut ”tutkijaminän” osa tässä prosessissa, miten episteeminen itsetietoisuus vaikuttaa etnografiseen tiedontuotantoon, entä miten huomioin eettiset tiedonhankintatavat? Miten asiantuntijuus ja tietovalta kytkeytyvät tutkimukseeni? Mihin etnografinen tiedonmuodostusprosessi minut lopulta johtaa, mikä on tämän kaiken merkitys ja vaikutus tutkimuskohteilleni ja ennen kaikkea: miksi haluan tietää?

Työryhmä 2: Sosiaalipedagoginen näkökulma työssä eri toimintaympäristöissä

pj. Anne Backman

Koulussa tallilla – sosiaalipedagogiikan teorian elementtien ilmeneminen hevosavusteisten koulupäivien aikana

Jemina Pietilä, Lapin yliopisto, jempieti@gmail.com

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia sosiaalipedagogiikan elementtien ilmenemistä hevosavusteisten koulupäivien aikana. Elementteiksi valikoituivat toiminnallisuus, yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja dialogisuus. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakennettiin sosiaalipedagogiikan ja eläinavusteisten teorioiden ympärille. Tutkimuksen metodologinen viitekehys oli design-perustainen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin havainnoimalla ja valokuvaamalla hevostoimintaa. Aineistoa kerättiin myös koko ryhmän yhteisellä arviointikeskustelulla, joka nauhoitettiin. Osallistujat täyttivät kyselylomakkeen, joka sisälsi avoimia kysymyksiä hevospäivästä. Aineisto analysoitiin abduktiivisesti, menetelmänä käytettiin teemoittelua. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2017 osana sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan koulutusta. Tutkimus on samalla väitöstutkimuksen ensimmäinen vaihe. Se toimii alkuna laajemmalle tutkimuskokonaisuudelle, jonka tarkoitus on kehittää eläinavusteisia menetelmiä kouluun. Hevoset toimivat käytännön esimerkkinä eläimistä.

Tutkimushenkilöt olivat kahden lappilaisen koululuokan oppilaita (N=30, ikä 12-14 vuotta). Molemmille luokille järjestettiin kolmipäiväinen hevospöytäkirja. Projektin tavoitteena oli tukea luokkien sosiaalista kanssakäymistä ja yhteisöllisyyttä hevosten avustuksella. Varsinaisessa hevostoimintapäivässä tutustuttiin hevoslauman elämään ja harjoiteltiin vuorovaikutusta hevosen kanssa. Oppilaat harjoittelivat hevosten hoitamista sekä kouluttivat hevosia agility-radalla. Työskentely tapahtui ryhmissä, joissa oli 3-4 oppilasta ja yksi hevonen. Oppilaiden tavoitteena oli saada hevoset tuntemaan itsensä huomioiduiksi ja olonsa turvalliseksi isossa ihmisryhmässä. Hevospäivän lisäksi projektiin sisältyi orientoitumistunti sekä muistelu- ja arviointitietä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat toiminnallisuuden mahdollistavan elämyksellisyyden, dialogisuuden ja yhteisöllisyyden ilmenemisen. Oppilaiden toimijuus kasvoi päivän mittaan ja muuntui yhteistoiminnalliseksi. Yhdessä toimiminen mahdollisti tehtävien suorittamisen onnistuneesti. Oppilaat kokivat myönteisiä ja jännittäviä elämyksiä hevosten kanssa. Oma pärjääminen ja vuorovaikutus hevosen kanssa nousivat tärkeiksi kokemuksiksi. Vuorovaikutus hevosten kanssa toi yhteisöllisyyteen uusia tasoja, kun oppilaat tarkastelivat hevosyhteisön toimintaa. Samalla hevoset motivoivat oppilaita harjoittelemaan yhteisöön kutsumista, siihen menemistä ja siellä toimimista hevosten ja toistensa kanssa. Vuorovaikutus hevosen kanssa motivoi oppilaita ihmisten väliseen sekä ihmisen ja hevosen väliseen dialogiin. Sekä hevoset että oppilaat tekivät dialogi-aloitteita. Oppilaat löysivät kehonkielestä uusia keinoja dialogisuuden toteuttamiseen. He kokivat rauhoittumisen olevan tie onnistuneeseen dialogiin ryhmän sisällä.

Toiminnallinen taidelähtöisiin ja osallistaviin menetelmiin sekä Green Care-ajatteluun pohjautuva nuorten aikuissosiaalityön asiakkaiden leiri kuntoutuksen menetelmänä

Tuija Tuliharja ja Sari Lämsä, Lapin ammattikorkeakoulu, sari.lamsa@kuusamo.fi, t.tuliharja@gmail.com

Opinnäytetyömme on toiminnallinen taidelähtöisiin ja osallistaviin menetelmiin sekä Green Care-ajatteluun pohjautuva nuorten aikuissosiaalityön asiakkaiden leiri sosiaalisen kuntoutuksen menetelmänä. Työssämme on sosiaalisen kuntoutuksen psykodynaaminen sekä sosiaalipedagoginen viitekehys.

Opinnäytetyömme perustuu sosiaalipedagogiseen ajatteluun ja toimintaan sekä sosiokulttuuriseen innostamiseen jossa korostuvat yhteisö, subjekti, emansipaatio ja integraatio, inhimillinen kasvu, osallisuus, empowerment ja dialogi. Etsimme työssämme vastausta kysymykseen miten toiminnalliset menetelmät ja Green Care toimivat nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa ja miten osoittaa niiden vaikuttavuutta. Toiminnallisiin menetelmiin luetta kaikki leirillä käytetyt menetelmät mm. taidelähtöiset ja osallistavat menetelmät.

Leiri suunnattiin Lapissa asuville nuorille aikuissosiaalityön asiakkaille. Opinnäytetyö koostuu leirin suunnittelusta, toteutuksesta ja aineiston analyysistä reflektoituna leirillä käytettyihin sosiaalisen kuntoutuksen teorioihin ja menetelmiin. Tutkimme käytännössä osallistavien, luonto- ja taidelähtöisten menetelmien käyttöä. Tavoitteenamme oli tukea leiriläisten persoonallista kasvua ja sosiaalista osallistumista dialogisen ryhmätoiminnan avulla. Tutkimuskysymyksenä oli miten mitata ilo, toivo ja vapautuminen ja ovatko ne sosiaalisen kuntoutuksen kannalta oleellisia tuloksia. Johtopäätöksenä voimme todeta, että asiakkaiden tarpeisiin voidaan vastata taidelähtöisen ja Green Care -pohjaisen toiminnan kautta.

Tuloksena tutkimuksista voidaan sanoa, että on saatu vaikuttavaa näyttöä sille, että sosiaalisen kuntoutuksen nuorten osallisuutta voi, täytyy ja kannattaa edistää.

Lasten yksinäisyys ja osallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa

Elina Nivala, Itä-Suomen yliopisto, elina.nivala@uef.fi

Yksinäisyyttä pidettiin pitkään ilmiönä, jota ei esiinny pienten lasten keskuudessa, mutta viimeisten parinkymmenen vuoden aikana tämä käsitys on muuttunut. Tutkimuksissa on todettu, että lapsuudessa koettu yksinäisyys ei ole vain sosiaalisten taitojen kehittymättömyydestä johtuva ohimenevä olotila vaan se voi johtaa yksinäiseen nuoruuteen ja aikuisuuteen. Alle kouluikäisten lasten yksinäisyyttä on kuitenkin tutkittu varsin vähän.

Esittelen tässä esityksessä esitutkimusta, jonka kautta olen luonut perustaa laajemmalle lasten yksinäisyyttä ja osallisuutta varhaiskasvatuksessa tarkastelevalle tutkimukselle. Yksinäisyys on subjektiivisesti koettu epämiellyttävä tunne, joka liittyy siihen, että sosiaaliset suhteet eivät vastaa omia toiveita. Pienetkin lapset kokevat yksinäisyyttä, ja se voi uhata heidän hyvinvointiaan monin tavoin. Pitkittyessään se voi saada aikaan vakavia mielenterveyden ongelmia ja sosiaalista syrjäytymistä. Lasten yksinäisyyttä varhaiskasvatuksessa ei ole kuitenkaan juuri tutkittu. Sen sijaan osallisuus on varhaiskasvatuksen kentällä paljon keskusteltu ja tutkittu aihe, jolla on yhteys yksinäisyyteen. Ensimmäisenä tavoitteena tässä esitutkimuksessani on ollut jäsentää teoreettista viitekehystä, jossa muodostetaan lasten yksinäisyyden ja osallisuuden käsitteiden ja niiden keskinäisten yhteyksien pohjalta teoreettinen näkökulma yksinäisyyteen sosiaalisena osattomuutena. Osallisuus ymmärretään tällöin ilmiönä, jossa yhdistyvät yhteisöön kuulumisen sekä osallistumisen ja vaikuttamisen merkitykset. Yksinäisyys nähdään tällaisen osallisuuden puutteena.

Toisena tavoitteena tässä esitutkimuksessa on ollut tarkastella lasten yksinäisyyden huomioimista varhaiskasvatussuunnitelmissa sekä jäsentää varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja toiminnan kuvauksia lasten yksinäisyyden ehkäisemisen ja osallisuuden tukemisen näkökulmista. Tutkimuskysymykset ovat: Kiinnitetäänkö lasten yksinäisyyteen huomiota varhaiskasvatussuunnitelmissa? Miten yksinäisyys suunnitelmissa näkyy? Mitä sellaisia osallisuuteen eli osallistumiseen ja kuulumiseen liittyviä sisältöjä varhaiskasvatussuunnitelmissa on, joilla voi olla merkitystä lasten yksinäisyyden ehkäisemisen ja siihen puuttumisen kannalta?

Tutkimus perustuu dokumenttiaineistoon. Aineiston muodostavat neljä kuntakohtaista ja kuusi yksikkökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa, jotka on koottu valikoivalla haulla internetistä. Tavoitteena on ollut koota eri kokoisten kuntien ja päiväkotien suunnitelmia eri puolilta Suomea. Aineiston analyysi on toteutettu teoriasidonnaisena sisällönanalyysinä.

Tämän esitutkimuksen tuloksena totean, että varhaiskasvatussuunnitelmissa kuvataan monenlaisia tavoitteita ja toimintaa, jotka tukevat lasten osallisuutta ja mahdollisesti auttavat ehkäisemään lasten yksinäisyyttä päiväkodeissa. Lasten sosiaalisten taitojen ja suhteiden tukemiseen kiinnitetään huomiota, lasten osallistumista pyritään tukemaan sekä arjen toiminnassa että muodollisemmin tavoin, lasten yhteenkuuluvuutta ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta ja näiden pohjalta yhteisöön kuulumisen tunnetta pyritään edistämään. Lasten yksinäisyyteen ei suunnitelmissa kuitenkaan kiinnitetä huomiota eikä sen ehkäisemiseksi eksplisiittisesti esitetä toimintatapoja. Varhaiskasvatussuunnitelmat eivät siis ohjaa varhaiskasvattajia työssään tietoisesti huomaamaan ja tukemaan yksinäisiä lapsia. Pohdin tässä esityksessäni jatkotutkimuksen tarpeita ja mahdollisuuksia näiden tulosten pohjalta.

Työryhmä 3: Tutkija toimijana ja kantaottava tutkimus

pj. Sanna Rynnänen

Saamen kieli kaikille – Uudistavat pedagogiset käytänteet

Erika Sarivaara, Lapin yliopisto, Erika.Sarivaara@ulapland.fi

Saamen kielten elvyttäminen ja domeenien tukeminen ovat saamelaiskasvatuksen yksi keskeisimmistä tehtävistä assimilaation jälkeisessä tilanteessa. Kriittisestä alkuperäiskansapedagogiikasta ammentavassa puheenvuorossa käsitellään kielenelvytystä välittävien rakenteiden avulla. Välittävät rakenteet tarjoavat työvälineet korjata kielenelvytyksen keinoin assimilaation perintö, joka on heikentänyt saamen kielen tilannetta ja aiheuttanut esimerkiksi kielenvaihtoa. Metateoreettisessa tarkastelussa kootaan yhteen se viimeaikainen tutkimustieto, jota saamen kielten elvytyksestä on tehty. Nämä tutkimukset ovat suuntautuneet esittelemään saamen kielten tilannetta sekä pyrkimyksiä elvyttää kieliä. Aiempaan tutkimuskirjallisuuteen sekä puheenvuoron esittäjän tutkimustyöhön nojaten esitetään kielenelvytyksen yhteisöllinen malli, joka mahdollistaa kielenpuhujien määrän lisäämisen ja domeenien tukemisen. Välittävän kielenelvytyksen malli rakentaa yhteiskunnallista sopusointua jälkikoloniaalisessa tilanteessa. Puheenvuorossa painotetaan, että tutkijoiden on ensisijaisen tärkeää tukea yhteisöjen kielenelvytystoimenpiteitä. Tällainen tutkijan rooli viittaa taistelevaan tutkimukseen, jossa keskiöön nousee tutkimuksen kriittinen yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen tähtäävä tehtävä sekä tutkijan aktiivinen rooli purkaa ja tuoda esiin epätasa-arvoisia valta-asetelmia.

Nollatuntisopimuksen vaikutukset hoivavastuussa olevien naisten elämään

Satu Maarit Huuskonen, Itä-Suomen yliopisto, sathu@uef.fi

Nollatuntisopimus - toiselta nimeltään tarvittaessa töihin kutsuttavan työsopimus - on toistaiseksi lainsäädännössä määrittelemätön työsopimustyyppi, jossa viikkotuntimäärä voi vaihdella 0-40 välillä. Nollatuntisopimukseen perustuvat työsuhteet johtavat herkemmin työlainsäädännön kannalta ongelmallisiin juridisiin tilanteisiin sekä sosiaaliturvan vajeisiin. Tutkimussuunnitelmavaiheessa olevassa pro gradu -tutkimuksessa tarkastellaan tämän prekaarin työnteon muodon vaikutuksia naisten elämään silloin kun työntekijällä on alaikäisiä lapsia huollettavanaan. Kiinnostuksen kohteena ovat nollatuntisopimuksella työn teettämisen seurannaisvaikutukset: elämän jäsentyminen sukupuolen, hoivan ja huoltovastuun kehityksessä.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitunut muistelumenetelmä mahdollistaa kokemusten esiin tuomisen kokijan itsensä valikoimana ja kertomana. Muistelijoiden jaettujen kertomusten avulla aktivoidaan ehkä unohdettujakin muistoja ja tuotetaan niistä yhteistä muistelukerrontaa. Olennaista on, millaisia merkityksiä tutkimukseen osallistujat antavat tapahtumille nykyhetkestä käsin. Kokemukset heijastelevat yhteiskunnan tilaa, siten subjektiivisen kokemuksen avulla voidaan tavoittaa sitä, mikä on kulttuurista ja sosiaalista.

Nollatuntisopimukseen perustuva työ on työelämän ilmiönä itsessään sosiaalipedagogisesti kiinnostava, sillä siinä konkretisoituu työn muuttuminen ja haurastuminen sekä siihen sisältyy tavanomaisena pidettyä työsopimusta enemmän riskejä, jotka saattavat johtaa marginalisoitumiseen ja osallisuuden puutteeseen. Muistelu-ryhmien työskentelyyn liittyy myös emansipatorinen näkökulma, jossa jaettujen kokemusten ja yhdessä tuotetun muistelukerronnan avulla havahdutaan tiedostamaan yhteiskunnallisia valtarakenteita.

Sosiaalipedagogiikkaa lähiöbaarissa: osallistava teatteri dialogin herättelijänä

Sanna Ryyänen, Itä-Suomen yliopisto, sanna.ryynanen@uef.fi

Tieteen- ja taiteentekijöiden yhteistyönä järjestettävät Puhekupla-tapahtumat kokoavat ajankohtaisen ja tulenarankin maahanmuuttoaiheen ympärille ihmisryhmiä ja näkökulmia, jotka harvoin kohtaavat. Ensimmäiset Puhekupla-tapahtumat järjestettiin vuoden 2017 aikana lähiöbaareissa Helsingissä. Tapahtumien tarkoitus ei ole löytää yhteistä tai ”oikeaa” näkemystä maahanmuutosta, vaan käsitellä aihepiiriä yhdessä sekä tutkimustietoa että tavallisten ihmisten omia kokemuksia ja osaamista hyödyntäen, erilaisia näkökulmia kunnioittaen. Menetelmällisesti tilaisuuksien suunnittelua inspiroivat yhteiskunnallisen ja osallistavan teatterin käytännöt, erityisesti brasilialaisen Augusto Boalin (1931–2009) kehittämät yleisön osallistumiseen perustuvat teatterilliset toimintamallit, kuten forumteatteri (Boal 2000). Osallistavan teatterin äärellä tapahtuvat kohtaamiset ravistelevat niin järjestäjien kuin yleisönkin ajatusmaailmaa sekä mahdollistavat samaistumisen kokemuksia ja vastavuoroista oppimista (esim. Kaptani & Yuval-Davis 2008).

Työryhmäesityksessä Puhekupla-tapahtumia ja niistä kertyneitä kokemuksia osallistavasta teatterista lähestytään dialogin ja dialogisuuden näkökulmasta. Dialogi on ihmisten välisiä yhteyksiä rakentavaa ja vahvistavaa vuorovaikutusta. Se on keino tutustua toisten ihmisten ajatteluun ja kehittää ymmärrystä niin maailman ilmiöistä, toisista ihmisistä kuin omasta itsestäkin. Dialogisuuden harjoittamisen ja harjaannuttamisen merkitys ulottuu ihmisten välisistä suhteista koko demokratiamme elinvoimaisuuden ravitsemiseen: ”Jos demokratialle olennaiset kyvyt heikentyvät kansalaisten keskuudessa, on turha toivoa, että demokraattinen valtio toimisi kunnolla” (Alhanen 2016, 121).

Esityksessä analysoidaan Puhekupla-tapahtumia ”dialogisuuden pedagogiikkana” ja pohditaan osallistavaa teatteria pedagogisena välineenä dialogitaitojen edistämiseksi. Analyysin teoreettisena työkaluna käytetään filosofi Kai Alhasen (2016) viiden dialogikyvyn jäsennystä: virittäytyminen, kuvittelu, harkinta, leikki ja usko.

Lähteet:

Alhanen, Kai (2017). Dialogi demokratiassa. Helsinki: Gaudeamus.

Boal, A. (2000). Theater of the Oppressed. London: Pluto Press. (Alkup. 1974.)

Kaptani, Erene & Nira Yuval-Davis (2008). Participatory Theatre as a Research Methodology: Identity, Performance and Social Action Among Refugees. Sociological Research Online 13:5.